

ingediend op **1836** (2023-2024) – Nr. 1
6 oktober 2023 (2023-2024)

Voorstel van resolutie

van Hannelore Goeman, Conner Rousseau,
Steve Vandenberghe, Thijs Verbeurgt en Katia Segers

over de versterking van de kennis van het Nederlands,
zowel binnen als buiten de schoolmuren

TOELICHTING

Kennis van het Nederlands is cruciaal om te kunnen leren en functioneren in de samenleving. Het is het bindmiddel in de maatschappij, maakt communicatie mogelijk en zorgt ervoor dat wederzijds begrip en sociale samenhang ontstaan. Op school is Nederlands de onderwijstaal waarmee alle kennis wordt verworven.

Net daarom is het een ongelooflijk probleem dat de kennis van het Nederlands van de Vlaamse kinderen zienderogen achteruitgaat. Zo behoorden Vlaamse leerlingen lange tijd tot de internationale wereldtop voor leesvaardigheid. De laatste jaren tuimelt Vlaanderen echter steeds dieper in de internationale ranglijsten voor begrijpend lezen, met als gevolg dat kinderen in onder andere Nederland, Engeland en Duitsland beter lezen dan de Vlaamse (PIRLS, 2021). Onderzoeken en peilingen doen steeds opnieuw alarmbellen afgaan.

Het recente PIRLS-onderzoek (Progress in International Reading Literacy Study), dat de leesvaardigheid van leerlingen in het vierde leerjaar lager onderwijs test, is daarbij een triest dieptepunt. Binnen een groep van vijftien vergelijkbare landen behoort Vlaanderen tot de drie sterkste dalers ten opzichte van het onderzoek van 2016. Concreet betekent dat voor Vlaanderen dat bijna een op de drie 10-jarigen laag tot extreem zwak scoort voor begrijpend lezen. Ze behalen daarmee niet het leesniveau dat nodig is om in de samenleving te kunnen functioneren. Het percentage dat het allerlaagste leesniveau niet haalt (6 procent), verzesvoudigde tegenover 2006. 10-jarigen hebben vandaag een schooljaar langer nodig om even goed te lezen als hun leeftijdsgenoten in 2006. Bovendien blijkt dat de groep van gevorderde lezers steeds kleiner wordt (42 procent in 2006, 31 procent in 2016 en 26 procent in 2021).¹ Het PIRLS-onderzoek maakt ook de ongelijkheid binnen het Vlaamse onderwijssysteem pijnlijk zichtbaar: kinderen van laagopgeleide ouders en kinderen die een schooltoelage krijgen, halen gemiddeld een lagere score voor lezen. Daarnaast doen leerlingen die thuis niet altijd Nederlands spreken, het duidelijk minder goed voor begrijpend lezen. Opvallend genoeg daalt het leesniveau van kinderen die thuis wél Nederlands spreken nog sterker², wat wijst op een algemene daling van de onderwijskwaliteit.

Het probleem beperkt zich zeker niet tot het basisonderwijs. Andere onderzoeken tonen aan dat ook de kennis van het Nederlands bij leerlingen in het secundair onderwijs onder druk staat. Uit het internationale PISA-onderzoek (Programme for International Student Assessment) van 2018 blijkt dat 19 procent van de Vlaamse 15-jarigen het basisniveau dat nodig is om volwaardig in de maatschappij te participeren, niet haalt. Ook daar is een verontrustende dalende trend: in 2015 ging het nog om 17,1 procent en in 2009 om 13,4 procent. Een significante daling dus.

Een peiling in 2022 door het Steunpunt Toetsontwikkeling en Peilingen (STEP) bevestigde die dramatische cijfers. Een op de vijf leerlingen in de B-stroom haalde op het einde van de eerste graad het basisniveau lezen niet. Dat is verontrustend omdat de lat voor de eindtermen basisgeletterdheid het absolute minimum is dat iedereen zou moeten kunnen halen.

Voor de indieners van dit voorstel van resolutie is het duidelijk: om de kwaliteit van het onderwijs te versterken en de kansen van alle leerlingen te vergroten, zowel in het onderwijs, op de arbeidsmarkt als in de maatschappij, is een goede kennis van het Nederlands een van de cruciale werven waarop moet worden ingezet.

¹ Mullis, I. V. S., von Davier, M., Foy, P., Fishbein, B., Reynolds, K. A., & Wry, E. (2023). *'PIRLS 2021 International Results in Reading'*. Boston College, TIMSS & PIRLS International Study Center.

² Ten opzichte van 2016 daalt alleen de gemiddelde score van de leerlingen die thuis uitsluitend Nederlands spreken significant. Bron: Mullis, I. V. S., von Davier, M., Foy, P., Fishbein, B., Reynolds, K. A., & Wry, E. (2023). *'PIRLS 2021 International Results in Reading'*. Boston College, TIMSS & PIRLS International Study Center.

Nederlands is de basis voor alle andere vakken. Vlaanderen is een kenniseconomie. De toekomst van Vlaanderen hangt dus af van de kennis en kunde van kinderen en jongeren. Als de score voor internationale toetsen rond taalvaardigheid bij Vlaamse kinderen daalt, dan staat de welvaartsstaat onder druk.

Dit voorstel van resolutie identificeert knelpunten en formuleert oplossingen die de kennis van het Nederlands van alle Vlaamse kinderen kunnen en moeten versterken. De focus ligt op concrete voorstellen om de taalontwikkeling van kinderen te stimuleren. Het spreekt daarbij voor zich dat het welslagen en de impact van veel maatregelen zullen afhangen van de vraag of het beleid erin slaagt een aantal andere gigantische uitdagingen in het onderwijs, zoals (eerst en vooral) het leraarentekort en de behoefte aan extra zorgondersteuning aan te pakken. Sterk (taal) onderwijs begint altijd met een sterke leerkracht voor de klas, die de tijd en de middelen heeft om bezig te zijn met de essentie: goed en onderbouwd lesgeven.

1. Hoe vroeger, hoe beter

Taalverwerving begint al op heel jonge leeftijd. Daarom is het cruciaal om kinderen zo vroeg mogelijk en zo veel mogelijk met de Nederlandse taal in contact te brengen. De achterstand die kinderen oplopen in hun eerste levensjaren, maken ze vaak in de rest van hun leven niet meer goed.³

Uit een onderzoek van Luijk en collega's (2015) blijkt dat kinderopvang positieve langetermijneffecten heeft op de taalvaardigheid van kinderen.⁴ Dat wordt bevestigd door de onderzoeken van PIRLS⁵ en PISA⁶: hoe langer kinderen naar de kinderopvang en het kleuteronderwijs geweest zijn, hoe beter hun taalvaardigheid. Die effecten zijn groter voor kinderen die uit een kwetsbare familiecontext komen.

De indieners van dit voorstel van resolutie hebben daarom de ambitie om zo veel mogelijk jonge kinderen naar de kinderopvang te laten gaan. Het spreekt daarbij voor zich dat kinderopvang pas een waardevolle bijdrage kan leveren aan de taalontwikkeling van kinderen als de kwaliteit is gegarandeerd. Dat betekent concreet dat kindbegeleiders de nodige tijd, ruimte én expertise moeten hebben om hun zorgtaken te combineren met een pedagogische opdracht, met name het versterken van de talige – maar ook cognitieve, sociale en motorische – ontwikkeling van jonge kinderen. Daar komen ze vandaag absoluut niet aan toe. Met één begeleider voor acht of zelfs negen kleine kinderen, raakt het personeel in de kinderopvang amper rond met het verversen van pampers en ervoor zorgen dat alle kinderen op tijd gegeten en geslapen hebben. Bovendien kampt de sector met een acuut personeelstekort, waardoor steeds meer crèches zelfs (tijdelijk) leefgroepen moeten sluiten.

De ambitie om zo vroeg mogelijk in te zetten op taalontwikkeling bij jonge kinderen is daarom onlosmakelijk verbonden met de eis om volop te investeren in kwaliteitsvolle en betaalbare kinderopvang voor elk kind. Er is een echt 'Marshallplan' voor de sector nodig, zodat de kindratio verlaagd wordt naar maximaal vijf of zes kinderen per begeleider, het personeel beter wordt betaald voor het belangrijke werk dat ze doen en er meer kan worden geïnvesteerd in opleiding en bijscholing. Een sterke vorming rond het hoe en waarom van sterke taalontwikkeling bij heel

³ Junger, M. (2019). 'Het bevorderen van een gezonde ontwikkeling van kinderen: een preventieve aanpak'. *Pedagogische Studiën*, 95, 353-360.

⁴ Luijk, M. P. C. M., Linting, M., Henrichs, J., Herba, C. M., Verhage, M. L., Schenk, J. J., Arends, L. R., Raat, H., Jaddoe, V. W. V., Hofman, A., Verhulst, F. C., Tiemeier, H., & IJzendoorn, M. H. van (2015). 'Hours in non-parental child care are related to language development in a longitudinal cohort study'. *Child: Care, Health and Development*, 41(6), 1188-1198. doi:10.1111/cch.12238.

⁵ Mullis, I. V. S., von Davier, M., Foy, P., Fishbein, B., Reynolds, K. A., & Wry, E. (2023). 'PIRLS 2021 International Results in Reading'. Boston College, TIMSS & PIRLS International Study Center.

⁶ Pisa à la loup (2015). 'Kampioen onderwijsgelijkheid binnen 10 jaar', Vrijdagsgroep 2022 (<https://www.v-g-v.be/uploads/reports/VRGR-220902-rapport-kampioen-NL.pdf>).

jonge kinderen is cruciaal om kindbegeleiders met de juiste focus en methodiek aan de slag te laten gaan.

Ook de betaalbaarheid van kinderopvang is van doorslaggevend belang. Kinderen uit taalarme of anderstalige gezinnen hebben er het meeste baat bij om via de kinderopvang zo vroeg mogelijk met sterk Nederlands in contact te komen. Maar net die gezinnen hebben het ook vaker financieel niet breed, waardoor kinderopvang vandaag te duur is en kinderen thuis blijven. Inzetten op taalontwikkeling van de meest kwetsbare kinderen betekent dus ook ervoor zorgen dat elke ouder een plaats in de kinderopvang kan betalen.

Die laatste barrière valt gelukkig weg in het kleuteronderwijs, dat in principe gratis zou moeten zijn. Het hoeft dan ook niet te verbazen dat de participatiecijfers in het kleuteronderwijs veel hoger liggen dan in de kinderopvang. In 2021-2022 ging 97,2 procent van de kleuters regelmatig naar de eerste kleuterklas, 97,8 procent ging regelmatig naar de tweede kleuterklas en 96,7 procent ging regelmatig naar de derde kleuterklas.⁷ Daarmee behoort Vlaanderen tot de koplopers in Europa. Die goede resultaten zijn zeker ook te danken aan het gerichte beleid van de voorbije jaren om de kleuterparticipatie te verhogen, ook met de expliciete bedoeling om het Nederlands van kinderen te versterken en taalachterstand te voorkomen.⁸ Het kleuteronderwijs biedt opnieuw zoveel kansen om de taalvaardigheid van kinderen (verder) te ontwikkelen: door voor te lezen in de klas, door kleuters te laten leren van en met elkaar, door spelenderwijs hun woordenschat te verbreden en hun kansen te bieden om zelf te spreken.

Wat wel problematisch is, is de vaststelling dat het net kinderen uit (taal)arme en/of anderstalige gezinnen zijn die vaak pas later naar het kleuteronderwijs gaan. Zo blijkt uit een onderzoek van 2016 dat 51 procent van de kansarme kleuters in Antwerpen en 39 procent van de kansarme kleuters in Genk onvoldoende op school aanwezig was.^{9 10} Daarom pleiten de indieners van dit voorstel van resolutie voor een verdere verlaging van de leerplicht naar 3 jaar. Op die manier wordt ervoor gezorgd dat alle kleuters gestimuleerd worden in hun taalontwikkeling en wordt vermeden dat net kinderen die het meest extra ondersteuning nodig hebben, daarvan verstoken blijven, zoals vandaag te vaak het geval is. Tegelijkertijd wordt geïnvesteerd in een outreachend beleid, via alle bestaande initiatieven op het vlak van gezinsondersteuning, dat ouders ook aanspreekt en sensibiliseert over het belang om hun kind in te schrijven in de kleuterschool.

⁷ Een kleuter die regelmatig aanwezig is, is voldoende aanwezig om in aanmerking te komen voor een schooltoeslag. Voor 3-jarigen is dat 150 halve dagen, voor 4-jarigen is dat 185 halve dagen en voor 5-jarigen is dat 290 halve dagen. Voor 5-jarigen wordt daarbovenop nog een onderscheid gemaakt tussen voldoende aanwezigheid voor een schooltoeslag en voldoende aanwezigheid om rechtstreeks de overstap te maken naar het eerste leerjaar. Ook daarvoor gelden de vooropgestelde 290 dagen, maar alleen de effectieve aanwezigheden tellen mee (de afwezigheden die de directie als aanvaardbaar beschouwt, worden buiten beschouwing gelaten). Daarom ligt dat laatste cijfer gevoelig lager (76 procent) (<https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/onderwijsstatistieken/themas-onderwijsstatistieken/kleuteraanwezigheden>).

⁸ In 2009-2010 is al beslist dat kleuters verplicht naar de derde kleuterklas moeten en twee op de drie dagen aanwezig moeten zijn om rechtstreeks toegang te krijgen tot het lager onderwijs. Een uitzondering wordt gemaakt voor kleuters die met succes een taalproef afleggen. Die campagne bleek succesvol, want na twee schooljaren steeg de regelmatige aanwezigheid in het kleuteronderwijs van 93 naar 97 procent. In het Onderwijsdecreet XXVII van 2017 werd vervolgens beslist dat 5-jarigen in plaats van 220, 250 halve dagen aanwezig moeten zijn om rechtstreeks toegang te krijgen tot het lager onderwijs. Datzelfde decreet voorziet in een bijkomende 'kleutertoeslag' als aanvulling op het groeipakket (de vroegere kinderbijslag). Die toeslag bedraagt zo'n 130 euro en is gericht op kleuterparticipatie van 3- en 4-jarigen. Als kleuters voldoende halve dagen aanwezig zijn (daarvoor wordt dezelfde maatstaf gehanteerd als voor de schooltoelage), krijgt iedere kleuter die toelage. Sinds 1 september 2020 werd ook de leerplicht verlaagd naar 5 jaar.

⁹ Rapport van de Commissie Beter Onderwijs (2021), 'Naar de kern: de leerlingen en hun leerkracht' (<https://onderwijs.vlaanderen.be/sites/default/files/2021-10/RAPPORT-OK19%20oktober.pdf>).

¹⁰ Vlaamse overheid, 'Kleuterparticipatie: inschrijvingen en aanwezigheden – kwantitatief' (2016) (https://www.onderwijs.vlaanderen.be/sites/default/files/2021-07/Kleuterparticipatie_Bijlage2_Kwantitatief.docx.pdf).

Daarbij geldt opnieuw dat het kleuteronderwijs zijn potentieel om de taalontwikkeling van jonge kinderen te boosten maar écht kan waarmaken als het daar de nodige tijd en middelen voor krijgt. Recent onderzoek van Sierens en collega's (2020) toont aan dat het louter verhogen van kleuterparticipatie onvoldoende is. Dat werd bovendien opnieuw bevestigd in het PIRLS-onderzoek: ondanks de hoge participatiecijfers in het kleuteronderwijs, scoort Vlaanderen het laagst voor geletterdheid bij de start in het eerste leerjaar. Sierens en collega's voegen daaraan toe dat deelname aan het kleuteronderwijs in Vlaanderen wel significant gerelateerd is aan de scores op gestandaardiseerde testen voor wetenschappen, maar niet op gestandaardiseerde testen voor lezen. Wél blijkt dat kleuteronderwijs een positieve impact heeft op de leesresultaten van kinderen uit kwetsbare gezinnen in vergelijking met kinderen uit die groep die niet naar de kleuterschool zijn geweest. Een kanttekening die ze maken, is dat in het kleuteronderwijs vandaag te weinig ruimte is voor betekenisvolle talige interactie tussen leerkrachten en leerlingen, wat weinig leermogelijkheden biedt voor leerlingen om tot feitelijke academische taalontwikkeling te komen.¹¹ Dat laatste biedt een verklaring voor de beperkte geletterdheid waarmee Vlaamse kinderen instromen in het eerste leerjaar.

De indieners van dit voorstel van resolutie pleiten daarom voor extra investeringen in het kleuteronderwijs. In een klas met 25 kleuters waarvan er 12 nog niet zindelijk zijn, is het onmogelijk om tijd te maken voor de individuele taalontwikkeling van een kind. Daarom pleiten de indieners voor kleinere klassen en extra personeel, zowel kleuterleiders als kindbegeleiders, telkens met de juiste opleiding en expertise. Ook de lerarenopleidingen moeten daarom versterkt worden om toekomstige leerkrachten vertrouwd te maken met wetenschappelijke inzichten en methodieken rond taalverwerving bij heel jonge kinderen (zie ook punt 4). Tegelijkertijd moet er vanuit de overheid werk worden gemaakt van een geïntegreerd pedagogisch kader voor de kinderopvang en het kleuteronderwijs, met doorlopende leerlijnen voor jonge kinderen van 1 tot 6 jaar, ook voor taalontwikkeling. Dat geeft kindbegeleiders en kleuterleiders een helder houvast van logisch opgebouwde ontwikkelingsdoelen, op maat van elke leeftijd, waarop ze telkens kunnen verder werken.¹² De indieners pleiten trouwens ook breder voor een veel betere afstemming tussen kinderopvang en kleuteronderwijs, waarbij personeel kan worden gedeeld en zo veel mogelijk wordt samenwerkt als team. Op die manier is er één pedagogische aanpak en kunnen kinderen op hun eigen tempo doorgroeien van de kinderopvang naar de kleuterklas. De indieners pleiten er daarom ook voor om kinderopvang en onderwijs op termijn onder te brengen binnen hetzelfde departement.

2. Naar een expliciet en geïntegreerd taalbeleid in elke school

Het ontwikkelen van leerdoelen alleen is uiteraard niet voldoende. Er is een sterk en doorgedreven taalbeleid nodig zodat elk kind die doelen ook effectief kan bereiken. Dat geldt trouwens niet alleen voor de kinderopvang en het kleuteronderwijs, maar zeker ook voor het lager en secundair onderwijs (zie ook punt 3: bindende eindtermen voor Nederlands). Het moet de ambitie van elke school zijn om een sterk en geïntegreerd taalbeleid te voeren, gebaseerd op wetenschappelijke inzichten rond taalverwerving en effectieve taaldidactiek (zowel op het vlak van lezen en

¹¹ Sierens, S., Van Houtte, M., Agirdag, O. (2020). 'Does pre-schooling contribute to equity in education? Participation in universal pre-school and fourth-grade academic achievement'. *European Educational Research Journal*, 19(6), 564-586.

¹² In de kinderopvang is er sinds 2014 wel een pedagogisch raamwerk, waar taalontwikkeling deel van uitmaakt, maar dat kader is anders dan het kader dat gebruikt wordt voor de eindtermen en de ontwikkelingsdoelen in het onderwijs. In het kleuteronderwijs bestaan er momenteel 202 ontwikkelingsdoelen, verdeeld in zes leergebieden (https://onderwijsdoelen.be/resultaten?onderwijsstructuur=KO&filters=onderwijsniveau%255B0%255D%255Bbid%255D%255D%3Df7dcdedc9e9c97a653c7dba05896ef57a333480b%26onderwijsniveau%255B0%255D%255Btitel%255D%3DBasisonderwijs%26onderwijsniveau%255B0%255D%255Bwaarde%255D%3DBasisonderwijs%26bo_onderwijs_subniveau%255B0%255D%255Bid%255D%3D34a77761b6bb8b9e691aec7c5ff36410d430cc6e%26bo_onderwijs_subniveau%255B0%255D%255Btitel%255D%3DBasisonderwijs%2520%253E%2520Kleuteronderwijs%26bo_onderwijs_subniveau%255B0%255D%255Bwaarde%255D%3DKleuteronderwijs).

luisteren als voor schrijven), gedragen binnen de hele school en geïmplementeerd door leerkrachten die goed opgeleid zijn om aan de slag te gaan met taal in élk vak.

Wat bestaat er vandaag al? Sinds 2007 wordt van scholen verwacht dat ze een taalbeleid ontwikkelen om de taalvaardigheid van leerlingen te versterken. De talenbeleidsnota van toenmalig minister Frank Vandenbroucke gaf schoolteams de opdracht om er via een structureel en planmatig beleid voor te zorgen “dat alle leerlingen de schoolse taalvaardigheid Nederlands kunnen opbouwen die nodig is om op school de door de eindtermen vereiste kennis, vaardigheden en attitudes te ontwikkelen én tot maximale zelfontplooiing te komen”.¹³ Daarbij werd een screeningsinstrument ontwikkeld – de SALTO-toets (Screeningsinstrument Aanvang Lager Onderwijs Taalvaardigheid) – dat lagere scholen in staat moest stellen om de schoolse taalvaardigheid te meten van leerlingen die starten in het eerste leerjaar.¹⁴

Op aangeven van minister Pascal Smet zijn alle scholen sinds 2014 ook verplicht om de taalvaardigheid te screenen van leerlingen die voor het eerst instromen in een Nederlandstalige lagere en secundaire school. Via die screening krijgen scholen een duidelijk beeld van de leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben voor taal. Ze bepalen vervolgens zelf hoe ze met die resultaten aan de slag gaan.

In 2022 introduceerde minister Ben Weyts daarnaast ook de KOALA-test (Kleuteronderwijs Luistervaardigheid): een taalscreening voor alle kleuters van 5 jaar aan het begin van de derde kleuterklas, gebaseerd op een gevalideerde en gestandaardiseerde test. Ook de KOALA-test is vooral bedoeld als hulpmiddel voor scholen om te identificeren welke kleuters extra taalondersteuning nodig hebben voor ze naar het eerste leerjaar gaan. Scholen krijgen extra budget voor de uitrol van zogenaamde taalintegratietrajecten. Als de klassenraad op het einde van het schooljaar oordeelt dat de taalachterstand nog te groot is, kan die adviseren dat kinderen hun jaar beter kunnen overdoen. Als ouders dat advies naast zich neerleggen, is het de bedoeling dat kinderen in het eerste leerjaar een taalintegratietraject krijgen opgelegd.¹⁵

Vlaanderen start daarnaast ook met de geleidelijke invoering van gestandaardiseerde, genormeerde en gevalideerde net- en koepeloverschrijdende toetsen voor Nederlands (begrijpend lezen, schrijven, grammatica) en wiskunde. De eerste afname vindt plaats vanaf het schooljaar 2023-2024 voor de leerlingen in het vierde leerjaar van het basisonderwijs. Via de toetsresultaten wordt er nagegaan of de school en de leerlingen de onderwijsdoelen bereiken. De centrale toetsen zijn een instrument om het leerproces van de leerlingen te ondersteunen en de onderwijskwaliteit te verbeteren. Scholen kunnen de resultaten gebruiken om het proces van interne kwaliteitszorg te versterken.

Er zijn de voorbije jaren dus zeker een aantal stappen gezet om scholen ertoe aan te zetten een taalbeleid te ontwikkelen dat kinderen met een taalachterstand moet helpen om hun kennis van het Nederlands te versterken. Het valt echter op dat er sindsdien maar beperkt is gevolgd hoe maatregelen in de praktijk worden uitgerold en vooral, met welk resultaat. Tussen 2018 en 2020 deed het Steunpunt Onderwijsonderzoek onderzoek naar de impact van taalstimulering, taalscreening en talenbeleid op de taalvaardigheid van leerlingen, ook met de bedoeling in kaart te brengen hoe scholen daar concreet mee aan de slag gaan.¹⁶ In 2015 publiceerde

¹³ Vandenbroucke, F. 'De lat hoog voor talen in elke school: Goed voor de sterken, sterk voor de zwakken' (<https://www.yumpu.com/nl/document/read/20574077/definitieve-versie-van-de-talennota-vvkso-ict-coördinatoren>).

¹⁴ Centrum voor Taal en onderwijs, SALTO (<https://www.arts.kuleuven.be/cto/materialen/lager/taalscreening-1/salto>).

¹⁵ Weyts, B. (2021). 'Taalscreening bij kleuters via KOALA-test' (<https://www.benweyts.be/Taalscreening-bij-kleuters-via-Koalatest>).

¹⁶ Vanbuel, M., Vandommele, G., Van den Branden, K. (2020). 'Helpt talenbeleid taalgrenzen verleggen?'. SONO/2020. OL 1.5/5. (https://steunpuntsono.be/wp-content/uploads/2021/01/1.5_Helpt-talenbeleid-taalgrenzen-verleggen-syntheserapport.pdf).

de Vlaamse onderwijsinspectie van haar kant een specifiek jaarverslag over het talenbeleid in het Vlaamse onderwijs, de 'Onderwijsspiegel', gevolgd door een onderzoek naar het beleid rond begrijpend lezen in 113 basisscholen in 2018 en een eerste feedbackrapport over de uitrol van de KOALA-testen in 2022 op basis van een aantal dialooggroepen met schoolleiders en leerkrachten.¹⁷

Die rapporten stellen allemaal vast dat er serieuze vooruitgang geboekt is sinds 2007, maar ze leggen ook een aantal belangrijke knelpunten bloot. Het belangrijkste is misschien wel dat er nog altijd weinig grootschalig, empirisch onderzoek is naar de doelmatigheid van het gevoerde taalbeleid. Daarnaast zijn er een aantal belangrijke leerpunten. Een terugkerend gegeven, zowel in het onderzoek van de inspectie als van het Steunpunt Onderwijsonderzoek (SONO)¹⁸, is dat de aandacht voor Nederlands in een school (te) sterk afhangt van individuele leerkrachten. De onderzoekers van SONO benadrukken daarbij dat zowel de uitwerking als de uitvoering van het talenbeleid in veel scholen vooral op de schouders van directeurs en zorgcoördinatoren, of van taalleerkrachten terechtkomt. Ze stellen ook vast dat er te weinig samenwerking is tussen de leerkrachten van dezelfde school, hoewel samenwerking een factor is die in de onderzoeksliteratuur naar voren wordt geschoven als een van de belangrijke randvoorwaarden voor een doeltreffend talenbeleid. Bovendien evalueren scholen hun eigen beleid te weinig. De meerderheid van de scholen slaagt er onvoldoende in om de doeltreffendheid van hun talenbeleid te onderzoeken en het op basis daarvan ook bij te sturen. Scholen hebben er daardoor dus onvoldoende zicht op dat hun gevoerde beleid ook echt leerwinst oplevert. Tot slot concluderen de SONO-onderzoekers dat het talenbeleid in veel scholen veeleer een remediërende dan een preventieve maatregel is geworden, in tegenstelling tot de oorspronkelijke doelstelling ervan.¹⁹

Het gaat telkens om elementen waar het beleid beter op zou moeten inspelen. De recent ingevoerde testen komen aan een aantal pijnpunten tegemoet, maar lossen onderliggende, fundamentele problemen niet op. Zo helpen de KOALA-toetsen in het kleuteronderwijs om taalachterstand al vroeg te detecteren en dus preventiever te kunnen werken, maar hoe kan een school dat verwezenlijken als ze niet over voldoende, goed opgeleid personeel beschikt? Opnieuw is de vraag: hoe moeten kleuterleiders werken aan individuele taalstimulering als ze voor 27 kleuters tegelijk moeten zorgen? Leerkrachten geven bovendien aan dat ze weinig extra informatie uit die testen halen.²⁰ De recent ingevoerde centrale toetsen voor onder meer Nederlands vanaf het vierde leerjaar zullen scholen dan weer een beter zicht kunnen geven op de vraag of hun taalbeleid echt werkt en op de mate waarin ze erin slagen om hun leerlingen de eindtermen Nederlands bij te brengen. Maar daarmee is nog niet gegarandeerd dat scholen daarna met die resultaten aan de slag gaan. Daarvoor moeten scholen immers over de nodige datageletterdheid, de middelen, de expertise en het beleidsvoerend vermogen beschikken zodat ze hun taalbeleid gericht kunnen bijsturen en ervoor kunnen zorgen dat die herzieningen gedragen worden door het hele schoolteam.

¹⁷ Vlaamse Onderwijsinspectie (2022). 'Taalscreening en taalintegratietrajecten: Rapport individuele belrondes en dialooggroepen' (<https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/51697>).

¹⁸ Vanbuel, M., Vandommele, G., Van den Branden, K. (2020). 'Helpt talenbeleid taalgrenzen verleggen?'. SONO/2020. OL 1.5/5. (https://steunpuntsono.be/wp-content/uploads/2021/01/1.5_Helpt-talenbeleid-taalgrenzen-verleggen-syntheserapport.pdf).

¹⁹ Vanbuel, M., Vandommele, G., Van den Branden, K. (2020). 'Helpt talenbeleid taalgrenzen verleggen?'. SONO/2020. OL 1.5/5. (https://steunpuntsono.be/wp-content/uploads/2021/01/1.5_Helpt-talenbeleid-taalgrenzen-verleggen-syntheserapport.pdf).

²⁰ Directeurs basisonderwijs vragen om taaltest niet meer bij alle leerlingen te moeten afnemen: "Het is duur én tijdsverlies", Het Nieuwsblad, 25 april 2023 (https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20230425_93432189).

Het onderzoek van Vanbuel en collega's concludeert inderdaad dat taalscreenings te vaak gebeuren als losstaande praktijk en onvoldoende worden verbonden met taalstimulerende en taalbeleidsmaatregelen.²¹ Dat blijkt vandaag opnieuw uit de gemaakte beleidskeuzes. Zo is er wel geld uitgetrokken voor het voeren van taalstimuleringstrajecten in navolging van de KOALA-testen, maar heeft de overheid er vandaag bijzonder weinig zicht op of en op welke manier scholen daar invulling aan geven. Behalve een vrijblijvende inspiratiegids is er geen richtinggevend kwaliteitskader dat scholen als leidraad kunnen en moeten gebruiken bij het uitwerken van die taaltrajecten. En ook voor de centrale toetsen is vandaag zeer onduidelijk hoe de verplichte remediëringstrajecten er zullen uitzien die scholen moeten volgen als ze 'systematisch' slecht scoren voor het Nederlands: wie moet of kan die trajecten aanbieden, zijn daar middelen voor en hoe wordt de kwaliteit van zo'n traject gegarandeerd?

Komt daar nog bij dat het (taal)testbeleid in het Vlaamse onderwijs bijzonder gefragmenteerd is. Scholen werken compleet naast elkaar, hoewel het belangrijk is dat de taalontwikkeling van een kind systematisch kan worden gevolgd doorheen zijn schoolloopbaan. Idealiter worden leerkrachten en kindbegeleiders telkens goed gebriefd over de noden van elk kind, telkens als het van 'niveau' verandert, ook op het vlak van taal. Een goede informatiedoorstroming bij elke overgang is daarom cruciaal. Er bestaan wel systemen voor gegevensoverdracht tussen onderwijsniveaus, zoals de BaSO-fiche, maar in de praktijk blijkt het vaak moeilijk om informatie met kinderen te laten meegaan.

Voor de indieners van dit voorstel van resolutie is het daarom duidelijk: een ambitieus taalbeleid moet veel verder gaan dan alleen het afnemen van (taal)testen. Zulke testen moeten vooral de basis leggen voor een intern kwaliteitszorgsysteem in elke school, met het Nederlands als een van de centrale pijlers. Daarbij moeten scholen kunnen rekenen op een sterke overheid: een overheid die investeert in wetenschappelijk onderzoek naar taalverwerving en effectieve taaldidactiek als kapstok voor een sterk taalbeleid in elke school. Een overheid ook die investeert in expertise en ondersteuning om scholen te helpen hun (taal)beleid uit te tekenen, hun personeel bij te scholen en te zorgen dat het hele schoolteam het beleid mee uitdraagt in elk vak. De indieners willen daarom lerende netwerken opzetten tussen universiteiten, hogescholen en leraren, zodat nieuw onderzoek en nieuwe inzichten met betrekking tot effectieve taalmethodiek snel hun weg vinden naar het onderwijs. Ook omgekeerd moeten concrete vragen vanuit het veld gesignaleerd worden aan de lerarenopleiding en het onderzoeksveld. Er moet ook worden gezorgd voor concreet ondersteuningsmateriaal dat schoolteams kan ondersteunen in het opzetten van remediëring- en verdiepingstrajecten voor de ontwikkeling van het Nederlands van leerlingen. Daarnaast moet er worden geïnvesteerd in kwaliteitsvolle professionaliseringstrajecten op het vlak van taalverwerving voor het onderwijspersoneel.

Daarnaast moet werk worden gemaakt van een apparaat van gestandaardiseerde toetsen om de taalontwikkeling van kinderen goed te kunnen volgen. Die toetsen dragen bij aan een permanente screening vanaf de kleuterklas tot aan het einde van het secundair onderwijs. Dat betekent dus dat elke school een visie moet ontwikkelen op taal, die aangepast is aan haar specifieke leerlingenpubliek en context.

²¹ Vanbuel, M., Vandommele, G., Van den Branden, K. (2020). 'Helpt talenbeleid taalgrenzen verleggen?'. SONO/2020. OL 1.5/5. (https://steunpuntsono.be/wp-content/uploads/2021/01/1.5_Helpt-talenbeleid-taalgrenzen-verleggen-syntheserapport.pdf).

3. Naar ambitieuze eindtermen voor Nederlands

De indieners van dit voorstel van resolutie willen dat elk kind wordt uitgedaagd om goed Nederlands te leren. Daarom moet de lat ook individueel hoog liggen. Kinderen hebben er baat bij dat er hoge verwachtingen in hen worden gesteld, zeker kinderen uit taalarme gezinnen: wie thuis niet altijd wordt gestimuleerd, moet op school des te meer worden uitgedaagd om de beste versie van zichzelf te worden. De eindtermen vormen een cruciaal instrument om sterk (taal)onderwijs te garanderen. De indieners zijn ervan overtuigd dat de eindtermen een essentiële hefboom zijn om de kennis van het Nederlands van alle leerlingen te versterken. Taalvaardigheid moet centraal staan in de vooropgestelde onderwijsdoelen: op het vlak van spreek-, lees-, luister- én schrijfvaardigheid. Maar ook taalbeschouwing, nadenken over het gebruik van taal in concrete situaties, en het creatief, expressief en literair gebruik van taal verdienen een plaats in de lijst van eindtermen.

Voor de huidige eindtermen zien de indieners twee cruciale verbeterpunten. Ten eerste moeten de onderwijsdoelen basisonderwijs zo snel mogelijk worden geactualiseerd, zowel voor het kleuter- als voor het lager onderwijs. Uit onderzoek blijkt dat de eindtermen in het basisonderwijs voor taal vandaag lager liggen dan die in andere landen. Gemiddeld is het niveau dat in Vlaanderen wordt nagestreefd in het zesde leerjaar, veeleer het niveau van het vierde leerjaar.²² Het ambitieniveau voor de eindtermen basisonderwijs moet dus dringend naar omhoog. De indieners pleiten daarom voor een ambitieus pakket onderwijsdoelen, onder meer voor Nederlands, met grondige aandacht voor kennisopbouw, zowel voor kleuters als lagereschoolkinderen.

Recent gepubliceerd internationaal onderzoek toont aan hoe belangrijk het is om werk te maken van een kennisrijk curriculum in de basisschool, ook als het gaat om taalverwerving. Een studie van onder meer Grissmer toont duidelijk aan hoe een sterke algemene kennis een sterk positief effect heeft op de taalvaardigheid van kinderen, niet alleen voor kinderen uit gezinnen met hoge inkomens maar vooral ook voor kinderen uit gezinnen met een laag inkomen.²³ Of zoals onderzoekers Tim Surma en Michiels Wils schrijven: "Nieuwe kennis en vaardigheden worden beter verworven als een leerling al veel kennis en vaardigheden binnen dat domein bezit. Kinderen uit kansrijke milieus leren vaak veel buiten school, uit boeken die ze thuis voorgelezen krijgen, tijdens uitstapjes die ze met hun ouders doen en uit de gesprekken die ze voeren. Zij stappen daardoor al met veel voorkennis en zogenaamd cultureel kapitaal de basisschool binnen. Kinderen die niet in zo'n omgeving opgroeien, zijn vaak vooral op de school aangewezen om die kennis op te doen."²⁴ Met andere woorden: hoe meer relevante voorkennis een kind bezit over een onderwerp, hoe beter het nieuwe dingen leert binnen dat domein.²⁵ Vandaar het cruciale belang om kinderen die thuis die voorkennis ontberen, zo jong mogelijk van de nodige bagage te voorzien op school. En dat geldt dus zeker ook voor taal: hoe vroeger en hoe meer kinderen op school worden geprikkeld met een bijzonder rijke taal als intrinsieke bouwsteen van een kennisrijk curriculum, hoe ruimer hun eigen woordenschat en hoe beter hun leesvaardigheid. Vandaar het pleidooi van de indieners van dit voorstel van resolutie voor ambitieuze, kennisrijke ontwikkelingsdoelen voor het kleuteronderwijs en dito eindtermen voor het lager onderwijs,

²² Dockx, J., Van Landeghem, G., Aesaert, K., Van Damme, J., De Fraine, B. (2019). 'Begrijpend lezen van het vierde naar het zesde leerjaar. Herhalingsmeting van PIRLS in 2018 vergeleken met PIRLS 2016' (https://kuleuven.limo.libis.be/discovery/fulldisplay?docid=lirias2907263&context=SearchWebhook&vid=32KUL_KUL:Lirias&search_scope=lirias_profile&adaptor=SearchWebhook&tab=LIRIAS&query=any,contains,lirias2907263).

²³ Grissmer, David, Richard Buddin, Mark Berends, Daniel Willingham, Jamie DeCoster, Chelsea Duran, Chris Hulleman, William Murrah, and Tanya Evans. (2023). 'A Kindergarten Lottery Evaluation of Core Knowledge Charter Schools: Should Building General Knowledge Have a Central Role in Educational and Social Science Research and Policy?' (EdWorkingPaper: 23-755). Annenberg Institute at Brown University (<https://doi.org/10.26300/nsbq-hb21>).

²⁴ Wils, M., & Surma, T. (2023). 'Een rijke kennisbasis in de basisschool (deel 1)' (<https://excel.thomasmore.be/2023/04/een-rijke-kennisbasis-in-de-basisschool-deel-1>).

²⁵ Brod, G. (2021). 'Toward an understanding of when prior knowledge helps or hinders learning'. *npj Science of Learning*, 6(1), 24.

zeker ook voor Nederlands. Zoals eerder al is aangehaald, willen de indieners zelfs nog een stap verder gaan en pleiten voor geïntegreerde leerlijnen die beginnen vanaf de kinderopvang en lopen tot aan het einde van het lager onderwijs, met een logisch opgebouwde reeks van aansluitende en ambitieuze onderwijsdoelen, zowel op het vlak van kennis als van (taal)vaardigheden en op maat van elke leeftijd.

Een tweede aandachtspunt is het feit dat de lat niet alleen hoog moet liggen, maar dat de verwachtingen over wie daarover zou moeten raken, ambitieuzer moeten zijn. Vandaag bestaan er drie soorten eindtermen: de eindtermen basisgeletterdheid, de 'algemene' eindtermen en de uitbreidingsdoelen. Voor de eindtermen basisgeletterdheid is het de bedoeling dat elk kind die bereikt. De algemene eindtermen moeten worden bereikt op populatieniveau. Dat betekent dat ze voor elk kind moeten worden nagestreefd en door zo veel mogelijk kinderen moeten worden bereikt, maar niet door elk kind individueel. De uitbreidingsdoelen, tot slot, moeten door een bepaalde leerlingenpopulatie worden bereikt. Het risico van eindtermen basisgeletterdheid is dat die eindtermen door sommige scholen als de enige belangrijke eindtermen worden beschouwd. Dat is een verkeerd signaal: de indieners willen dat *élk* kind goed Nederlands beheerst en dus dat *élk* kind de onderwijsdoelen haalt die voorop zijn gesteld. Daarom willen de indieners bindende eindtermen Nederlands, niet alleen in het lager maar ook in het secundair onderwijs. De klasgroep die globaal de eindtermen Nederlands haalt, is gewoon niet goed genoeg. Als er minimumdoelen worden vastgelegd voor taalvaardigheid omdat ervan uitgegaan wordt dat die het minimum behelzen om het goed te kunnen doen op school en later op de arbeidsmarkt, dan moet er toch ook verlangd worden dat *élk* kind individueel die basis beheerst? Door de eindtermen bindend te maken, willen de indieners net de emancipatorische waarde van het Nederlands benadrukken voor de kansen van elk kind. Daarnaast voeren de indieners ook uitbreidingsdoelen in voor wie meer uitdaging nodig heeft.

4. Naar een geïntegreerd taalbeleid in de lerarenopleiding

Sterk taalonderwijs begint bij sterke leerkrachten die zelf het Nederlands goed beheersen en doordrongen zijn van het belang van taal: vakmensen die onderlegd zijn om een taal aan te leren en te stimuleren in elke les. Dat betekent uiteraard dat taal en effectieve taaldidactiek een belangrijke plaats moeten krijgen in de lerarenopleiding.

Een onderzoek van de Taalunie bij vijf Vlaamse en negen Nederlandse lerarenopleidingen stelde vast dat lerarenopleidingen zich vandaag bewust zijn van het belang van taal- en leesonderwijs. Tegelijkertijd wijzen de onderzoekers op een aantal pijnpunten. Zo heerst er bij de lerarenopleidingen wel een groot urgentiebesef, maar een overvol curriculum en weinig tijd staan een geïntegreerd taalbeleid in de weg. Het bestaande beleid is vaak nogal ad hoc: er is geen doorgedreven leesbeleid door de hele opleiding heen en taalbeleid is vaak louter gericht op productieve vaardigheden zoals spreken en schrijven. Er is ook te weinig aandacht voor een expliciete instructie rond een effectieve leesdidactiek, ondanks een grote consensus over het belang daarvan. Bovendien botsen studenten in sommige stagescholen op het rigide gebruik van kant-en-klare (lees)methodes, waardoor er weinig ruimte is voor gerichte (lees)didactiek. Het laatste pijnpunt is een gebrek aan een zogenaamde formatieve evaluatie van lezen: het geven van feedback en verbetertips. Die aanpak helpt leerkrachten om beter zicht te krijgen op het niveau en de eventuele moeilijkheden bij de leerlingen zodat ze daar gericht aan kunnen werken.²⁶ Er is dus zeker nog ruimte om de plaats van het Nederlands, het belang van taalverwerving en effectieve taaldidactiek steviger te verankeren binnen de lerarenopleiding.

²⁶ Nederlandse Taalunie (2021). 'Effectief leesonderwijs in de lerarenopleiding: kansen, drempels en uitdagingen' (<https://taalunie.org/publicaties/207/effectief-leesonderwijs-in-de-lerarenopleiding-kansen-drempels-en-uitdagingen>).

De indieners van dit voorstel van resolutie pleiten er daarom voor om ook in de lerarenopleiding werk te maken van een kennisrijk curriculum met voldoende ruimte voor Nederlands. Niet alleen inhoudelijke vakkennis van het Nederlands, maar ook principes van taalverwerving, efficiënte taaldidactiek en -evaluatie moeten een centrale plaats krijgen in het curriculum voor elke student-leerkracht, met aangepaste inzichten en methodieken op maat van elke leeftijdsgroep en binnen elke (inhoudelijke) afstudeerrichting. Taalontwikkeling stopt niet bij het vak Nederlands. Lerarenopleidingen zouden moeten inzetten op een geïntegreerd taalbeleid, dat vertrekt vanuit het idee dat er in elk vak aan taal- en leesvaardigheid kan worden gewerkt. Op die manier worden student-leerkrachten ook opgeleid vanuit het principe dat er flexibel en vakoverschrijdend kan worden samengewerkt rond taalverwerving, wat de implementatie van inclusieve taalbeleidsplannen op school alleen ten goede kan komen.

De indieners geloven ook in het belang van goede samenwerking tussen onderwijsgerichte onderzoeksgroepen op universiteiten en hogescholen, zodat de laatste onderzoeksinzichten vanuit de theorie en praktijk rond effectieve (taal)didactische en pedagogische methodes snel ingang vinden in de lerarenopleidingen. Dat betekent dat ook lerarenopleiders zich regelmatig moeten bijscholen en dat lerarenopleidingen investeren in een goede verstandhouding met stagescholen. Idealiter zijn stagetrajecten ook wederzijdse leermomenten, niet alleen voor studenten, maar ook voor de betrokken leerkrachten en lerarenopleiders: lerarenopleiders en stagebegeleiders die voeling houden met de praktijkervaring van (expert-)leerkrachten op het terrein, leerkrachten die nieuwe (didactische) inzichten opdoen van lerarenopleiders en studenten die hun voordeel doen met die expertise.

Aan kandidaat-leerkrachten die bij de aanvang van de opleiding het Nederlands niet goed genoeg beheersen, willen de indieners tot slot extra ondersteuning aanbieden. Studenten die een slechte instaptoets Nederlands afleggen, zouden in hun eerste jaar een taalintensief remediëringstraject moeten kunnen volgen, naast een (beperkt) aantal 'gewone' eerstejaarsvakken. Dat betekent enerzijds dat de lerarenopleiding de mensen en middelen moet krijgen om studenten daarin effectief en individueel te begeleiden. Anderzijds zullen studenten die er niet in slagen hun niveau Nederlands te verbeteren tot het verwachte niveau, hun opleiding tot leraar niet kunnen voltooien.

5. Nederlands leren binnen en buiten de schooluren

Scholen horen bij de belangrijkste plaatsen om goed Nederlands te leren, dat zou intussen overduidelijk moeten zijn. Op school leren bijna alle kinderen lezen en schrijven, en op school leert elk kind Standaardnederlands. Experts spreken dan ook vaak over 'schooltaal': een rijke vorm van Nederlands die als norm geldt voor formele communicatie.²⁷ Het is de taak van scholen om kinderen dat formele en rijke Nederlands bij te brengen, of ze nu opgroeien in een taalrijk of taalarm gezin, thuis dialect spreken of anderstalig zijn. Voor jongeren die er niet in slagen om correct Nederlands te spreken, te schrijven en te lezen aan het einde van hun schoolcarrière, zijn de kansen om écht vooruit te raken serieus ondermijnd.

Uit de PIRLS-studie van 2021 blijkt hoezeer de Vlaamse scholen daarbij voor nieuwe uitdagingen staan. Intussen spreekt net iets meer dan de helft van de Vlaamse leerlingen thuis altijd Nederlands (inclusief dialecten van het Nederlands). Er is geen enkel land waar de groep leerlingen die thuis exclusief de instructietaal spreken, kleiner is. Een derde van de leerlingen spreekt soms of nooit Nederlands thuis, de overige leerlingen spreken bijna altijd Nederlands. Vergelijkingen met de voorbije PIRLS-onderzoeken tonen aan dat steeds minder leerlingen in Vlaanderen thuis vaak Nederlands spreken.

²⁷ Daems, F., Van den Branden, K., & Verschaffel, L. (Reds.). (2011). 'Taal verwerven op school: Taaldidactiek voor basisonderwijs en eerste graad secundair'. Leuven: Acco.

Leerkrachten worden dus steeds vaker geconfronteerd met leerlingen die thuis een andere taal spreken dan het Nederlands. Dat kinderen verschillende talen spreken is op zich absoluut een troef, op voorwaarde dat ze er ook in slagen om goed Nederlands te leren. Dat is vandaag helaas niet het geval: uit PIRLS-onderzoek blijkt dat leerlingen die thuis niet altijd Nederlands spreken, het duidelijk minder goed doen voor begrijpend lezen Nederlands (PIRLS, 2021). Vandaar het belang van een doorgedreven en onderbouwd taalbeleid, zowel in de kinderopvang als het onderwijs, om ook anderstalige kinderen zo vroeg mogelijk taalvaardig te maken (zie ook punt 1 en 2): een beleid dat niet blind is voor die meertalige realiteit en er didactisch op durft in te spelen. Altijd moet één helder doel voor ogen worden gehouden, namelijk dat ervoor gezorgd wordt dat alle kinderen goed Nederlands spreken, wat hun thuistaal ook is, om hun kansen op school én daarna te kunnen maximaliseren.

Scholen spelen dus een cruciale rol, maar ze mogen er niet alleen voor staan: Nederlands leren mag niet stoppen als de schoolbel gaat. Ook ouders hebben een cruciale verantwoordelijkheid om kinderen buiten de schooluren te helpen hun Nederlands te versterken. Dat kan in de eerste plaats door zelf actief met taal bezig te zijn binnen het gezin, door voor te lezen, liedjes te zingen of boeken in huis te halen. Ook daar zijn er in Vlaanderen serieuze uitdagingen: Vlaamse ouders blijken relatief weinig zelf boeken aan te bieden aan hun kinderen. In de meeste vergelijkingslanden deed 70 à 80 procent van de ouders dat; in Vlaanderen is dat amper 64 procent.²⁸ De indieners willen daarom blijven inzetten op een laagdrempelig bibliotheekaanbod, dat zelf proactief probeert om taalarme gezinnen binnen te trekken. Van anderstalige ouders wordt verwacht dat ze zelf ook een inspanning leveren om Nederlands te leren, niet om thuis gebrekkig Nederlands met hun kinderen te spreken – dat zou de taalontwikkeling van die kinderen immers niet ten goede komen – maar wel om het belang van het Nederlands te tonen en door te geven. Leren is emotioneel: als kinderen duidelijk aanvoelen dat hun ouders het Nederlands een warm hart toedragen, zullen ze ook zelf meer gemotiveerd zijn om die taal te omarmen. Bovendien vinden de indieners het belangrijk dat anderstalige ouders goed met de school kunnen communiceren over hoe het met hun kinderen gaat en wat die nodig hebben. Ouderbetrokkenheid bij het schoolgebeuren vergroot de leerkansen van een kind. De indieners vragen scholen daarom om ouders heel actief aan te spreken op het belang om zelf een basis Nederlands te leren als ze hun kind naar een Nederlandstalige school willen sturen. Het ogenblik waarop ouders hun kind komen inschrijven, is een krachtig moment om andersstalige ouders sterk aan te moedigen om zelf een cursus te volgen en hen door te verwijzen naar het beschikbare aanbod. Dan moeten die cursussen natuurlijk wel toegankelijk en betaalbaar zijn, wat vandaag vaak een probleem is door een gebrek aan investeringen vanuit het beleid.

Daarnaast willen de indieners alle ouders aansporen om hun kind zo veel mogelijk in te schrijven voor buitenschoolse activiteiten. Kunnen deelnemen aan buitenschoolse activiteiten is van vitaal belang voor de ontwikkeling van kinderen. Ze worden gelinkt aan betere leerprestaties, zeker van kinderen met een lage socio-economische status.²⁹ Bovendien bieden buitenschoolse activiteiten een extra oefenkans voor Nederlands. De indieners willen dat kinderen zich ook amuseren in het Nederlands, al voetballend, tijdens het toneelspelen of op kamp: dat vergroot hun liefde voor de taal en het geeft hun telkens nieuwe kansen om spelenderwijs hun taalrijkdom te vergroten. Elke context waarin kinderen zich begeven, biedt immers een ander taalregister, en andere taal oefenkansen.

²⁸ Mullis, I. V. S., von Davier, M., Foy, P., Fishbein, B., Reynolds, K. A., & Wry, E. (2023). 'PIRLS 2021 International Results in Reading'. Boston College, TIMSS & PIRLS International Study Center.

²⁹ Vrijdagsgroep (2022). 'Kampioen onderwijsgelijkheid binnen 10 jaar'. (<https://www.v-g-v.be/nl/publicaties/rapporten/kampioen-onderwijs-gelijkheid-binnen-10-jaar>).

Dat betekent ook dat de overheid zijn verantwoordelijkheid op dat vlak moet nemen. Vandaag blijft het voor veel ouders moeilijk om hun kinderen ingeschreven te krijgen voor buitenschoolse activiteiten door een gebrek aan (betaalbare) plaatsen. De indieners willen daar verandering in brengen door de uitbouw van brede scholen: een gevarieerd, betaalbaar en laagdrempelig aanbod van buitenschoolse activiteiten rond de school. Ze ondersteunen lokale besturen om rond de scholen in hun gemeente een netwerk van partners uit te bouwen, met de ambitie om samen een breed aanbod van activiteiten te organiseren, zowel op school als na schooltijd. Het doel is om elk kind een plek te garanderen binnen dat buitenschoolse aanbod. Van kinderen met een taalachterstand wordt verwacht dat ze eraan participeren als de school daarom vraagt.

Hoe ziet zo'n 'brede school' er nu concreet uit? Enerzijds denken de indieners aan een waaier van vrijetijdsactiviteiten die na de schooluren worden aangeboden: de jeugdwerking van de lokale basketbalclub die zijn trainingen organiseert in de sportzaal van de school of de tekenschool die bijvoorbeeld om 16.30 uur les komt geven in een 'gewone' klas. Op die manier wordt de stap naar dat soort van naschoolse activiteiten een stuk kleiner, zeker als ouders via de school worden aangemoedigd om hun kind in te schrijven en het prijskaartje bewust laag wordt gehouden, zo nodig met een sociaal tarief. Anderzijds kunnen lokale besturen ook een gericht remediërings- of ondersteuningsaanbod uitwerken in zo'n brede school, met een leerbuddywerking of (gepensioneerde) leerkrachten die specifieke bijles geven. Opgelopen achterstand, om welke reden dan ook, moet altijd in de eerste plaats tijdens de lessen en in de klas worden weggewerkt, maar als dat nodig is, moeten kinderen ook kunnen rekenen op remediëringstrajecten buiten de reguliere uren. Dat complementaire aanbod binnen schoolverband biedt het nodige tegenwicht voor het dure 'schaduwonderwijs', zoals het rapport van de Commissie Beter Onderwijs de wildgroei aan privélessen noemt.³⁰ Op die manier wordt de uitbouw van brede scholen een dubbele win-winsituatie: ouders kunnen rekenen op een kwaliteitsvol en betaalbaar aanbod van buitenschoolse opvang en ondersteuning, scholen krijgen extra ondersteuning om die te organiseren, en kinderen krijgen alle kansen om zich te ontwikkelen en hun Nederlands te oefenen en bij te spijkeren waar dat nodig is.

Conclusie

Omdat een goede kennis en taalvaardigheid in het Nederlands niet alleen een resultaat, maar ook een voorwaarde is om gelijke kansen te realiseren in het onderwijs, is het de verantwoordelijkheid van de maatschappij en van de beleidsmakers om ervoor te zorgen dat elk kind zo goed mogelijk ondersteund wordt en alle kansen krijgt.

Door uit te gaan van een rijke taalbeheersing voor elk kind, willen de indieners van dit voorstel van resolutie alle kinderen, ook kinderen uit (taal)arme of anderstalige gezinnen, de basis geven die ze nodig hebben om hun potentieel te bereiken en het risico op kansarmoede te verminderen. Ze pleiten dus voor een ambitieus taalonderwijs, waarbij een stevige basis wordt gelegd en leerlingen vanuit een duidelijke visie worden gevolgd door hun loopbaan, zodat een eventuele achterstand tijdig geremedieerd kan worden.

Hannelore GOEMAN
Conner ROUSSEAU
Steve VANDENBERGHE
Thijs VERBEURGT
Katia SEGERS

³⁰ Brinckman, P. & Versluys, K. (oktober 2021) 'Naar de kern: leerlingen en hun leerkracht. Rapport van de Commissie Beter Onderwijs'. Departement Onderwijs en Vorming, Brussel.

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

Het Vlaams Parlement,

- gelet op:
 - 1° de stijgende leerachterstand, in het bijzonder voor taal;
 - 2° het belang van de kennis van het Nederlands voor participatie aan de maatschappij en kansen in de maatschappij;
 - 3° het verzekeren van een sterke start voor alle bevolkingsgroepen;
- overwegende dat:
 - 1° een sterk taalbeleid voor sterkere uitkomsten bij leerlingen zorgt;
 - 2° het implementeren van een sterk taalbeleid een sterk beleidsvoerend vermogen van de scholen vraagt;
 - 3° er rekening moet worden gehouden met de autonomie van scholen om een eigen evaluatiebeleid op te stellen;
 - 4° kleuterparticipatie lager ligt bij kansengroepen, waardoor kinderen uit kansengroepen meer kans hebben op schoolse achterstand;
 - 5° vroege deelname aan de kinderopvang een positieve impact heeft op de taalvaardigheid van kinderen en jongeren;
 - 6° deelname aan buitenschoolse activiteiten de (taal)ontwikkeling van kinderen stimuleert;
- vraagt aan de Vlaamse Regering om:
 - 1° te zorgen voor een sterke basis voor elk kind door:
 - a) de leerplicht te verlagen naar 3 jaar om een sterke start te verzekeren voor elk kind;
 - b) het aantal kinderen per kindbegeleider in de kinderopvang te verlagen en zo de kwaliteit ervan te verhogen;
 - c) de opleiding van de kindbegeleiders te versterken met extra pedagogische en didactische vaardigheden, zeker ook op het vlak van taalverwerving;
 - d) te garanderen dat elk kind een plaats krijgt in de kinderopvang;
 - e) een gedeeld pedagogisch raamwerk op te maken tussen de kinderopvang en het kleuteronderwijs;
 - f) kinderopvang en kleuteronderwijs samen te brengen in het beleidsdomein Onderwijs;
 - g) extra middelen uit te trekken om kleinere klassen mogelijk te maken in het kleuteronderwijs, zodat kinderen voldoende leermogelijkheden hebben;
 - 2° een geïntegreerd taalbeleid uit te werken door:
 - a) scholen te ondersteunen bij het opzetten van een gedragen beleid van interne kwaliteitszorg, met Nederlands als een van de centrale pijlers. Op die manier wordt taalbeleid een inherent onderdeel van de schoolwerking;
 - b) verder in te zetten op een apparaat van gestandaardiseerde toetsen om de taalontwikkeling van kinderen te volgen door hun hele schoolloopbaan. Taalkennis wordt meegenomen als element in het leerlingenvolgsysteem;
 - c) te investeren in wetenschappelijk onderzoek rond taalverwerving en effectieve taaldidactiek als kapstok voor sterk taalbeleid op school;
 - d) lerende netwerken op te zetten tussen universiteiten, hogescholen en scholen om (nieuwe) kennis en inzichten rond effectieve taalverwerving en didactiek snel op de klasvloer te krijgen;
 - e) te voorzien in onderbouwd ondersteunings- en verdiepingsmateriaal dat schoolteams ondersteunt om de taalontwikkeling van leerlingen te stimuleren;
 - f) te investeren in de professionalisering van leerkrachten, onder meer op het vlak van taalverwerving en -didactiek;

- 3° ambitieuze eindtermen in te voeren en daarbij:
 - a) het ambitieniveau hoger te leggen en ambitieuze eindtermen Nederlands in te stellen voor het lager en secundair onderwijs, met grondige aandacht voor kennisopbouw;
 - b) werk te maken van geïntegreerde leerlijnen, vanaf de kinderopvang tot einde van de schoolloopbaan, met aansluitende en ambitieuze onderwijsdoelen Nederlands, zowel op het vlak van kennis als van (taal) vaardigheden, en daarbij telkens rekening te houden met de leeftijd van de kinderen en jongeren;
- 4° een geïntegreerd taalbeleid in de lerarenopleiding uit te werken door:
 - a) werk te maken van een sterk curriculum in de lerarenopleiding, met stevige aandacht voor Nederlands en taalverwerving in elk vak;
 - b) een betere samenwerking te stimuleren tussen universiteiten en hogescholen, zodat de laatste onderzoeksinzichten vanuit de theorie en de praktijk over effectieve (taal)didactische en pedagogische methodes snel ingang vinden in de lerarenopleiding;
 - c) de starttoets voor Nederlands te versterken;
- 5° het principe van 'de brede school' uit te werken door:
 - a) een lokaal en gevarieerd aanbod van laagdrempelige en betaalbare vrijetijdsinitiatieven uit te bouwen op en in samenwerking met scholen;
 - b) lokale besturen de regie én de middelen te geven om dat aanbod te organiseren in hun gemeente, zodat het ook goed afgestemd is op lokale mogelijkheden en behoeften;
 - c) mogelijke drempels voor een bezoek aan de lokale bibliotheek te verlagen;
 - d) ook buiten de schooluren voor remediëring te zorgen;
 - e) het taalaanbod voor ouders laagdrempeliger te maken en uit te breiden.

Hannelore GOEMAN
Conner ROUSSEAU
Steve VANDENBERGHE
Thijs VERBEURGT
Katia SEGERS